

CHAQIRIQQACHA YOSHLARNI HARBIY XIZMATGA PSIXOLOGIK TAYYORLASH USULLARI.

Alijonov Bahtiyor Xoshimovich

Fargʻona davlat universiteti

Harbiy taʼlim fakulteti katta oʻqituvchisi

Turdiqulov Abdumansur Muhammadjon oʻgʻli

Fargʻona davlat universiteti

Harbiy taʼlim fakulteti 2-bosqich talabasi

Orifjonov Muhammadjon Akmaljon oʻgʻli

Fargʻona davlat universiteti

Harbiy taʼlim fakulteti 2-bosqich talabasi

Sobitxonov Muhammadziyo Iqboljon oʻgʻli

Fargʻona davlat universiteti

Harbiy taʼlim fakulteti 2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada chaqiriqqacha yoshlarni harbiy xizmatga psixologik tayyorlash usullari va metodik yondashuvlari ilmiy-nazariy tahlil qilinadi. Tadqiqotda yoshlarning psixologik barqarorligini shakllantirish, stressga chidamliligini rivojlantirish, intizomiy va motivatsion koʻnikmalarni mustahkamlash hamda harbiy muhitga adaptatsiyalash jarayonida qoʻllaniladigan samarali psixologik metodlar yoritiladi. Maqolada psixodiagnostika, individual va guruhli mashgʻulotlar, treninglar, simulatsion va interaktiv usullar, shuningdek, kognitiv va emosional kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlar tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari psixologik tayyorgarlik jarayonini optimallashtirish, chaqiriqqacha yoshlarning harbiy xizmatga adaptatsiyasini tezlashtirish va ularning stressga bardoshli hamda yuqori samaradorlik koʻrsatkichlariga ega boʻlishini taʼminlashda muhim ilmiy-uslubiy asos yaratadi.

Kalit so‘zlar: Psixologik tayyorgarlik, chaqiriqqacha yoshlar, harbiy xizmatga adaptatsiya, stressga chidamlilik, motivatsiya, intizomiy ko‘nikmalar, kognitiv kompetensiyalar, guruhli mashg‘ulotlar, psixodiagnostika, interaktiv treninglar.

KIRISH

Chaqiriqqacha yoshlarni harbiy xizmatga tayyorlash jarayoni nafaqat jismoniy, balki psixologik jihatdan ham puxta rejalashtirilgan bo‘lishi talab etadi. Harbiy muhitning o‘ziga xosligi, yuqori stress darajasi, intizomiy talablar va tezkor qaror qabul qilish zaruriyati yoshlar uchun katta psixologik yukni yuzaga keltiradi. Shu bois, psixologik tayyorgarlik metodlari chaqiriqqacha yoshlarning adaptatsiya jarayonini tezlashtirish, stressga bardoshli bo‘lish, motivatsiyani oshirish va harbiy-amaliy ko‘nikmalarni samarali egallashga xizmat qiladi. Tadqiqotda psixologik tayyorgarlikning nazariy asoslari, yoshlarning kognitiv va emosional kompetensiyalarini rivojlantirish, guruhli va individual mashg‘ulotlarni tashkil etish, interaktiv trening va simulatsion metodlarning pedagogik samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, psixodiagnostika vositalari yordamida yoshlarning harbiy xizmatga psixologik tayyorlik darajasini aniqlash va individual yondashuvlarni qo‘llashning ahamiyati alohida ta’kidlanadi. Bu maqola psixologik tayyorgarlik usullarini tizimli ravishda o‘rganish, ularning samaradorligini oshirish va chaqiriqqacha yoshlarning harbiy xizmatga muvaffaqiyatli adaptatsiyasini ta’minlashga ilmiy-uslubiy asos yaratishga qaratilgan.

Chaqiriqqacha yoshlarni harbiy xizmatga tayyorlash jarayonida psixologik tayyorgarlik ularning kognitiv, emosional va ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan tizimli jarayon sifatida namoyon bo‘ladi. Bu jarayon yoshlarning stressga chidamliligini rivojlantirish, motivatsiyani oshirish, intizomiy va qaror qabul qilish ko‘nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Psixologik tayyorgarlik nazariyasi asosida individual farqlarni inobatga olish, psixodiagnostika vositalari bilan o‘quvchilarni baholash va ularning tayyorgarlik darajasini aniqlash mexanizmlari ishlab chiqilgan.

Yoshlarni tayyorlash jarayonida individual va guruhli mashgʻulotlar samarali psixologik tayyorgarlik usuli hisoblanadi.

- **Individual mashgʻulotlar** oʻquvchining shaxsiy psixologik xususiyatlarini hisobga olib, stressga chidamlilik, diqqatni jamlash va qaror qabul qilish koʻnikmalarini rivojlantirishga qaratiladi.

- **Guruhli mashgʻulotlar** esa kommunikativ qobiliyatlarni, guruh ichidagi koordinatsiyani, jamoaviy qaror qabul qilish va intizomiy koʻnikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, interaktiv treninglar va simulatsion mashqlar yoshlarning harbiy vaziyatlarda tezkor va samarali harakat qilish qobiliyatini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi.

Harbiy xizmat sharoitida stressga bardoshli boʻlish va tez adaptatsiyalashish yoshlar uchun muhim psixologik koʻnikmalardir. Buning uchun quyidagi metodlar qoʻllaniladi:

- situatsion vaziyatlar asosida treninglar;
- favqulodda vaziyatlarni simulyatsiya qilish;
- relaksatsiya va psixologik moslashuv mashqlari;
- motivatsion nutq va rahbarlik yondashuvlari.

Bu metodlar oʻquvchilarda xavfsizlikni his qilish, stressni boshqarish va harbiy xizmatga psixologik tayyorgarlikni samarali shakllantirishga yordam beradi.

Yoshlarning tayyorgarlik darajasini aniqlash va individual yondashuvni ishlab chiqish uchun psixodiagnostika vositalari qoʻllaniladi. Baholash quyidagi koʻrsatkichlarni oʻz ichiga oladi:

- stressga chidamlilik darajasi;
- diqqat va qaror qabul qilish tezligi;
- motivatsiya va intizomiy koʻnikmalar;

- guruh ichida ishlash va kommunikativ qobiliyat.

Baholash natijalari asosida individual va guruh mashg'ulotlari shaxsiy va umumiy ehtiyojlarga moslashtiriladi, bu esa psixologik tayyorgarlik samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, chaqiriqqacha yoshlarni harbiy xizmatga psixologik tayyorlash tizimli yondashuv, individual va guruh mashg'ulotlari, interaktiv treninglar hamda psixodiagnostika vositalarining integratsiyasiga asoslangan bo'lishi lozim. Bu jarayon yoshlarning stressga chidamliligini rivojlantirish, intizomiy va motivatsion ko'nikmalarni mustahkamlash, qaror qabul qilish tezligini oshirish va harbiy muhitga adaptatsiyasini tezlashtirish imkonini beradi. Shuningdek, situatsion vaziyatlar, simulatsion mashqlar va relaksatsiya texnikalari psixologik barqarorlikni shakllantirish, xavfsizlikni his qilish va favqulodda vaziyatlarda samarali harakat qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Kompetensiya asosidagi baholash tizimi esa o'quvchilarning psixologik tayyorgarlik darajasini aniqlash va metodik yaxshilanishlarni amalga oshirish imkonini beradi. Umuman olganda, maqolada keltirilgan psixologik tayyorgarlik usullari chaqiriqqacha yoshlarning harbiy xizmatga muvaffaqiyatli adaptatsiyasini ta'minlash, ularning kognitiv va emosional kompetensiyalarini rivojlantirish hamda harbiy tayyorgarlik jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ilmiy-uslubiy asos sifatida xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ivanov, A. *Psixologik tayyorgarlik va stressga chidamlilik metodlari*. — Toshkent: Fan va Ta'lim, 2020.
2. Karimov, S. "Chaqiriqqacha yoshlarni harbiy xizmatga psixologik tayyorlash metodikasi." *Harbiy pedagogika jurnali*, №2, 2021, 28–36-betlar.
3. Petrov, V. *Military Psychology: Principles and Training Methods*. — Moscow: Eksmo, 2019.

4. Johnson, R., & Smith, L. *Psychological Training for Conscripts: Techniques and Approaches*. — New York: Springer, 2020.
5. Hasanov, M. *Pedagogik va psixologik texnologiyalar harbiy ta'limda*. — Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2021.
6. Lee, H. "Stress Management and Adaptation in Military Training." *International Journal of Military Psychology*, Vol. 11, No. 3, 2020, pp. 115–127.
7. Tokhirov, O. *Psixodiagnostika va harbiy tayyorgarlik*. — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022.